

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

B o d s r i t

til að hlýða á

Á opinberu nfrirheyrflu

i

Reykjavíkur Skóla

þann 18. Júní 1847.

áhlengfir máleðættir safnadir, útvaldir og í stafrófserð færdir

af

Dr. S. Scheving.

Reykjavík.

Prentað á kostnað Reykjavíkur Skóla,

1847.

B i d b æ t i r v i d í s l e n z k a m á l s h æ t t i .

A.

- A** (af, Þ. rángt) fátækra metnadi steinir þjófull dauðinn.
flammri stund skipast veður í lopti (ekki er leingi að skipt-
ast, o. s. frv. Þ.).
flaustra er ekki að flýta sjer.
leyna fundi er að líkjast þjóf.
öllu er (þykir) nokkud, (sfr. Þodsrít: að flestu má eitt=
hvað finna).
þörun gelður (gyldir, Þ. rángt) ójafna þöfk.
annara er hver orlátastur (margur er or á annara o. s.
frv. Þ.)
eingum heimtast meira, enn hann getur.
er það, sem áður var (það er af, o. s. frv. Þ.).
eru mestu vetrar hörkur, þá spóinn lángevellar.
óráðsmanna sje fyllist mángarans þýngja.
fögu segjanda verður heyrandi fróðari.
verður að ráða nokkud úr hverju vanbræði, Ljósvefn. s.
blf. 39.
eingur drykkur er óminnið öl.
er bezt í hverjum leik (afl er í leikum bezt, Þ.).
gjarn er í eitt við þjóf.

- ágjarnan vantar eins feingid, sem ófeingid.
 ágirnd etur sig aldreí metta.
 aldradir til ráða, úngir til framkvæmda.
 aldreí er elli einfara.
 aldreí er gagn að ósóma.
 aldreí er kvennastjórn affaragöð.
 aldreí er ósmíðid af göðu, *Stellur.* 8, bls. 133.
 aldreí verður ágirnd söðð.
 alla (alla þer að sama brunni) að sama brunni þer.
 alla brestur eitthvað (= einginn er algjörður, *Bodsr.* og
 allir hafa einhvern brest, *P.*).
 allir eru börn hjá Boga.
 allir hafa börnin verið (allir hafa úngir verið, *P.*).
 alls er vant þeim ekkert á.
 allt er betra, en aungull þer (þerir aunglar, *Bodsr.*).
 allt þermir apinn eptir.
 allt tekur enda um síðir.
 allt verður gæfumanninum að láni.
 allt verður til fjárens unnid, *Grettirsf.* f. 61, bls. 133
 (Flest verður til, o. s. frv. *P.*).
 allt verður þrisvar forðum, *Sturl.* 9 þ. 34. f.
 allt vinnst fyrir gjalðid = allt fæst fyrir þeninginn, *Bodsr.*
 allt vinnst upp og einnig molarnir.
 allt vinnst, þá að er verið.
 aptur fýsír elstuga síns augnagamans; sbr. *Fjolsvinnsmá*
 5ta er.: augnagamans fýsír aptur frián (svo les jef
 fyrir: fán), hvars hann getur svasi að sjá.
 aptur sæfir fat í fornar þruffur.
 árla á fatur bú þætir.
 ástin dregur sig ekki í hlje.
 auðna stýður öflugan hug.
 auður og áhugi stíljast aldreí að.
 auðvelt er að losa, vrdugt að efna.
 auðvelt er ófæddum að basa.
 auðvelt þýfir verk í annars hendi.

umur er sá, sem einginn hnjóðar i.
 umur jafnan vosi venst (venst vesæll vosi, P.).
 ungulsár sifkur fordast alla beitu, Þvæði S. Peturssonar
 bls. 219.

B.

Bakmálugur býr til vönd á sjálfs síns bak.
 barnid ver en brókin ekki
 er vitni, þá báðir ljúga (ber baggi (beggja) vitni, þá (ef)
 ljúga skal, P.).
 etra á sá sem berst enn hinn sem óþrífst.
 etra er að hjer sje, enn hjer hæfi verid, SKinnb. N. N. 123,
 4 bl. (beta er hjer sje, enn h. v., P.).
 etra er að vægjast til góðs, enn vægjast til ills, Sturl. 4ða
 bd. bls. 59. (sbr. P.)
 etra er brjóstvit, enn bókvit.
 etra er góð samvitsta, enn krókótt ord, SKb. N. N. 128,
 4. bl. bls. 187.
 etra er gott fylgi, enn frænða stov.
 etra er litid ljós, enn ofbirta.
 etra er ófeingid, enn illa geymt.
 etra er þykkt ol enn þunnt skol (ødruvísi Þr. 59).
 etri er agi, enn ofmikid sjálfræði.
 etri er bid, enn bráðræði (betri er bidlund bedin, enn bráð=
 lega ráðin, P.).
 etri er bid, enn bráður feingur.
 etri er bidandi byr, enn bráður andróður, Brynjúlfur byst=
 up i athugagr. við Saxo.
 etri er hjór enn botninn þur.
 etri er bót, enn gloppa.
 etri er ein haustbreiðsla, enn tvær vorbreiðslur.
 etri er frægð, enn sje.
 etri er grannkona góð, enn systir á fjarlægri lóð.
 etri er haustskurður, enn horskurður, sjá: hollari er.
 etri er mjór (smár; t. a. m. sifkur) feinginn, enn stór einginn.

betri er raun góð, enn sterk lofun (enn raup mikib, P.), æfin-
týri af Valtara hertoga.

betri er seyrulaus fátækt, enn illa feinginn auður.

betri er treiningur enn traðgjöf (enn stór forsneibingur).

bezt er að byrgja munn, þá betra er þagab, enn mælt.

bezt er að hyggja af því, sem ekki kann að fást.

bezt er að vera byrgur vel,

bezt (hægt Pr. höllt Bodsrit) er heilum vagni þeim að aka

bezt er heimskum heima (heima er h. b., P.)

bezt er hóf að hirða, þá hamingjan er blid.

bezt er hver eigi það hann á.

bezt er til hófs að búa, Asmundar s. Fappab. í S. 17
S. F. 1, blf. 465.

bezt er um heilt að binda (um heilt er b. a. b., P.)

betur vinnst opt blidum áminningum, en lángri hirting.

bida má sjá til batnabar.

bilar flest, sem bráfab er.

bjúgur kálfur er betri enn ekki.

blad skilur bakka og egg, Sjólnir, 8da ár, blf. 57.

blidur er bakmáll í eyra (aðrir: bakmáll lætur blitt í eyra)

Gillini-sálmur sjera Þorgeirs 2ad v.

blindum (þeim blinda, P.) verður ei sjón að synd.

blindur er feigs vegur.

bóndinn styður bóginn undir rífum.

bornir frændur skulu bindast bræði, Smf. 5ta bd. blf. 15

víðu; sbr. fúll er frænða rógur.

bótavant er gamalt brot.

bráb og laung er vesæls manns þorsin.

bráblát er barnslund (= bráb er barns þorsin, og: brát
er barna skap, P.)

bráður er bögusmidur (sögusmidur, P.).

öráður er þurs að bryðða á reidi.

bráf (það er bráf Bodsrit) er að bera í bakkafullan læfimm

bregður hverjum (flestum, P.) á banadægri (bregst al.)

bríxl eru blössa efni.

rixl eru vandra verja.
 rotna skal hobi á fleri.
 runar (brybdir) fyrir Barða (brimar fyrir Barða, Bodsrit).
 runnur sá er óbyrgur sem bera þarf vatn i.
 úinn er gálgin, en bósana vantar.
 rynja gefur ei feigum fjör.
 hyst er brúdir vid (á, ad) fyrsta bibli, en blidkast síðar, (vikn=
 ar síðan), Brynjúlfur byskup i athugagr. vid Saxo.
 ætir sá ei brók annars, sem ber er um rafsinn sjálfur (sá
 kann ekki ad bæta brók, o. s. frv. Bodsrit.)

D.

Deila þjarfrádir, þó daufir sjeu bádir.
 jarft má fyrir dáðaverk svara.
 ígur rafs þarf víða brók.
 írfist maður af meira, Parcevals s.
 ramb er falli næst.
 regid er það sem drýpur (þ. e. dettur niður, er sagt i spílum.)
 reingur er sá dreingsverk vinnur.
 reymir hvern til daglátanna.
 rjúg eru morgunverkin.
 runar litid þó ein búsa dansi.
 rygd er fridleiks dýrsta gerft.
 ýrmætt er (dýrt er líf) lífid; þá dauðinn fallar.
 ælt þykir hrofnunum vid hann lobinn (þ. e. saubinn); dælt
 gjörir hrasninn sjer vid lobinn, Þ.

E.

Éf allir væru íafnir, þá væri einginn mestur.
 Éf nægtin sparar ekki, er einginn neyðarfordi.
 Éfnin þurfa til alls.
 Éi má vid öllu sjá, Grettis s. 54. f. bls. 128.
 Éi veit hvers hugar hverjum ljær, Sneglu-Galla þ. 7. f.
 Éigi er hver slíkur, sem hann er sjeður, Þáttur Semings

- Axlákssonar 5. f. adrir: ekki er hver allur þar sem hann er sjeður.
- eigi er hægt undan helju að stýra, Snjársljód.
- eigi má gjöra (ekki er hægt að gjöra, Þ.) tvo mága að (úr, Þ.) einni dóttur, Grólfs f. Gautrekssonar 1. f. bls. 58. í F. V. f. 3. bb.
- eigi má skopum renna, Gardar f. og Sólmv. 35. f. (E. má fyrir það renna, sem manni er skapad, Þ.).
- eigi veit hverju heilli hvergi kemur (hverja heill hver hefur), Gautreks f. í F. V. f. 3. bb. bls. 4.
- eigingjarn hlær ef annan flær.
- ein glöþ sækir hvern jarl, Smf. 5ta bb. bls. 200 í vísu.
- einhvernveginn flunginn fleppur.
- einn er orkvisi ættar herrar (ótti er orkvisi, Þ. rángt).
- einslitir fuglar fljúga saman (samlikir fuglar fljúga sjer í hóp, Þ.).
- einum að þóknast ekki er gott, öllum hálfu verra
- eitt er að ráðgjöra, annað að framkvæma.
- eitt er að hljóta, annað að njóta.
- eitt mein sækir hvern jarl, Smf. 4da bb. bls. 195 í vísu.
- eitt sverð dregur annað úr skeidum.
- eitthvað leggst þeim til, sem ekki er feigur.
- eitthvað verður óþarfinn að vinna.
- effert að gjöra er illt byrjun.
- effert að gjöra kennir illt að vinna (sá sem effert gjevur, o. s. frv. Þ.).
- effert er svo vel gjort, að ekki verði að því fundid.
- effert er verra, en vara heimiskan.
- effert er það fól, að eingi þurfi töl, Rímur Rngvars pretts og Þarva Magnúsar í Ögri í mansaung.
- effert feitir svo hestinn, sem húsbóndans auga.
- effert óhöf kann leingi að standast = skomm er óhöfs æfi, Þ.)
- ekki á saman svángur magi og skrautlegur kyrtill.
- ekki á saman tvöfalður og einfalður (það á ekki saman slægur og einfalður, Þodsrit).

- ekki ber ætíð bezt málstöfn figurinn úr bitum.
 ekki blæs ætíð eins.
 ekki dugir þeim hjarta, sem huglaus er, **Bráfumál 22** er.
 ekki er asnáms sje í aumra stífum.
 ekki er allar konur eins að kysa (ollum konum eins að heilsa, **P**).
 ekki er allt feingid með auðnum.
 ekki er falsvinnur óvin betri.
 ekki er gaman að glettafst við hrosshausinn.
 ekki er gaman (hlæandi) að óstöpunum.
 ekki er hann spordur margordur, og þó gleður hann börnin.
 ekki er hirtanda hey ef hvaszara er, enn laufvindar.
 ekki er hugurinu við áfanga bundinn.
 ekki er hægt að hvinnsta þar sem heimabóndinn er þjófur, **D**.
 ekki er kyn þó kvarti svángur.
 ekki er lánid allra.
 ekki er leidum að líkjast, hvar loslegir ríka (seinna hlutanum sleppir **P**).
 ekki er mædu markaður bás.
 ekki er námsvant (námsamt, **P**. rángt) nafinn að særa.
 ekki er óhöfíð aurafelt.
 ekki er ólánid leingi til að vilja.
 ekki er sama verkid eins virt fyrir öllum.
 ekki er stollinn (sjanðinn, **P**) íbjulaus, **Stellur. 6. man-**
saung 19. er.
 ekki er smámennid leingi að eta sig upp.
 ekki er svo aumt kvíkindi, að ekki sje betra að hafa það með sjer, enn móti.
 ekki er vakurt nema vel sje ridid (aðrir: þó ridid sje, nema ridid sje, **P**).
 ekki er vandsfirt fátæks manns barn (aðrir: ekki eru vandsfird fátækra manna börnin).
 ekki er vert að leita þess utanhúss, sem innanhúss er að fá.
 ekki er vert að þakka, áður enn maður smakkar; þakkaðu ei fyrir, enn þú hefur þegid, **P**).

- ekki er vitid meira, enn gud gaf, þó tók hrafninn það hálfst af
(seinna hlutanum sleppir Þ).
- ekki er það mjer gott þó öðrum sjeni, sagði eigingjarn.
- ekki er öllu strökvab, sem strafab er.
- ekki er öllum hölid hent, Ritlingarefstur.
- ekki er öllum svip eins að trúa.
- ekki eru betri sjálfis (eigin) klækir, enn annara.
- ekki eru einkis virðandi aumra ráð.
- ekki eru ætíð jöl.
- ekki sagna bjóslar dansi, nema darki með.
- ekki fer alltid (sjalban fer, Þ.) betur þá breytt er.
- ekki fer hinn vesæli allra unadsemda á mis.
- ekki gefur á allt að fjósa.
- ekki getur einn bjófull verid ljóss eíngill til langframa.
- ekki grær um opt hrærdan stein.
- ekki grætur barnid, ef það fær allan sinn vilja.
- ekki hafa allir hjartab á vorunum.
- ekki hentar sult að sjóða, þá mörpum skal bjóða (þá marg-
an skal fæða, Þ).
- ekki (sjalban, Þ.) hlebst svo allt á einn, að ekki fylgi löstur
(brestur, Þ.) neinn.
- ekki hæfir blaudum manni vin að drekka, Hervarar s. i 4.
bl. broti, bls. 84.
- ekki hæfir hræddum að halda á merki.
- ekki kamba allir hærurnar (ekki eiga allir hærurnar að kamba).
- ekki kemur dufa úr hrafnis egg.
- ekki leida allar söttir til bana.
- ekki má allt brjóta, sem bráab (bogid) er.
- ekki má fresta því, sem fram á að fara.
- ekki má sá klökkva, sem fús er farar; sbr. Skirnisfór 13. er.
- ekki reidist stebji stórhögunum.
- ekki rjúka allar seyður í senn.
- ekki saka þann óbætur, sem saklaus er.
- ekki skýlir flugginn þá skynid er hjart, D.
- ekki smidast hestfónagli í einu hoggi, Stellur.

ekki tjáir að gráta orðinn skada, kv. Sjera Steffáns í Vallan-
nesi bls. 123.

ekki veit fyrir enn svarab er, Þorfinns s. Karlsefnis í „Grönl.
Hist. Mindsem.“ 2. bd. bls. 392.

ekki verður (bæði) átt og útborið (af sjeð, Þ).

ekki verður í allt sjeð.

ekki verður talað orð aptur tekið (= tölub orð verða ei
aptur tekið, Þ).

ekki verður þeim trúað, sem eingu getur leynt.

ekki verður ullsjöbúur að silki, þó gull hann geymi.

ekki verður öllum í endvegi skipað.

ekki vinnst allt með orku, er þó vinnst með lagi.

ekki vægir úlfur saubum, Grobb. r. 1ta mans. (= ekki
vægir vargurinn, Bodsst.).

ekki væntir gæfan kvælds, ef visað var frá að morgni.

ekki þarf hund með osti (ofa) í að slá ef svipan er nærri.

ekki þykir skásinu skömm að sjer; sjá: aldrei þykir, o. s. frv.

elbur er víðar fura (þ. e. eybandi), Lýflings þáttur.

eltur undan sæfir, kv. Sjera Steffáns í Vallan. bls. 60.

eingan brestur það hann á.

eingan drepa digur hót (= eingan slá stóryrðin í hel, Bodsst.

eingi ber allt mein frá eldi.

eingi brunnur er svo djúpur að ekki verði uppausinn (aldrei
Þr. 27).

eingi deilir leingi einn.

eingi er allt í senn úngur og gamall, Zirdstrá 24da kap.

(Fár er í senn forn og úngur, Þ).

eingi er at feigri þó framarla standi í orustu; sbr. Kráku-
mál 22. er.

eingi er at vitaverðari þó varlega fari.

eingi er svo argur að ekki fylgi nokkud gott.

eingi er svo argur að ekki megi á hann ljúga.

eingi er svo argur að ekki megi af honum læra.

eingi er svo ita hreinn að ekki fylgi sori neinn.

eingi sæðist með formennskunni.

eingi getur boðid betra, enn sjálfur hefur.

eingi hefur á þögninni (= þögn er ekki á þing færð, Þodsr.)

eingi hefur betra að bjóða, enn til hefur, Grettis s. 96. k.

bfs. 161.

eingi hefur sín eyru á allra (annars, Þ) höfði.

eingi hrafn höggur annars augu út.

eingi hvítnar þó annan kámi.

eingi kemst yfir ásett mið.

eingi kemst leingra enn guð vill.

eingi kennir það vðrum, er ei kann sjálfur.

eingi lifir orðalaust.

eingi lætur sér annars viti að varnabi, Þáttur Þorsteins

Stáangarh.

eingi má feigð sinni forða; sbr. Snjársljóð.

eingi (mangi) má við stöfum vinna (gjöra, Þ), Volsúnga

s. i. S. 17. s. 1ta bð. 36 k. bfs. 216.

eingi ragur físlar (aldrei físlar ragur, Þ) fríða konu.

eingi sefur sjer sigurinn í hendur.

eingi tekur af sjálfum sjer.

eingi tekur þar skil, sem ekki eru til.

eingi veit á hverri stundu málir (ekki veit á hv. st m., Þ).

eingi veit (aldrei má vita, Þ) að hverju barni gagn verður.

ekki veit, v. s. frv. Þodsrít).

eingi veit hvað undir annars stakki býr.

eingi veit hvað verða kann; sjá: margur veit hvað vill, en

ekki hvað verða kann, Þ).

eingi veit hvar sæls manns efni situr.

eingi veit ófrestað.

eingi veit sína æfina fyrir enn vll er.

eingi verður af einu frægur (ágætur af einu, Þ).

eingi verður gripinn þar, hann ekki kom.

eingi verður hvítari þó hann aðra sverti.

eingum er bót í annars bóli (happ í annars falli, Þ).

eingum er gagn (eingi hefur gagn, Þ) að þeim augunum, sem

hann sjer ekki með.

ringum er leyft að sverja fyrir huga sínu.
 ringum nægisti ekkert.
 ringum (fáum, P) þykir sitt ósmíð.
 eptir hudiungs (konungs, P) síð, breytir allt hans líð.
 eptir útlendri þjób apar gíffurinn.
 eptir vinnunni fara verkalaunin (eru launin, Bodsrit.)
 erfingjans grátur er innra hlátur.
 eyðsla hefur ágirni sjer til abdráttu.

F.

Fáir eru vinir hins volaba (fáa á volaður vini, P)
 fáir láta sjer lán sítt nægja.
 fánýtt er falsarans lof.
 fár geingur (þ. e. femst) of stöp norna, Brákumál 24. er.
 fár byggur (fáir byggja, P) þegjanda þors, Háfamál.
 fátt er bótalaust bol (= fátt er það, sem fæst eingi bót
 við, P).
 fátt er svo ónýtt, að til einkis sje nýtt.
 fátæktin er lotum fylgísom.
 fjegjofull eydir, en sjeðrogull seidir.
 feitur yri hefur fulla sæk, gledileikur S. Péturssonar; sjá:
 feitur gøltur fær vel sæk, P).
 fleira má bita, eun feita steif.
 fleira ræður sigri, en sveinastjöld.
 fleira stin i augum, enn staktið eitt (fleira þarf til stíttanleg-
 heitanna, eun, o. s. frv. P).
 flest er hey i hardindum.
 flest er (verður P.) til sjárins unnid.
 flest er úngum ónumid.
 flest of fer um síðir flatt.
 flest vinnur svángur maður til sadnings..
 flestar eru þrúðar konur sámálugar, Grettis s. 92 k. i viðu.
 flestir girnast fríð i stríðinu, Skípreiða sálmur sjera Þor-
 geirs Andrésarsonar 50 er.
 flestum er títt að fylgja sínum drætti.

- fljótt læknast lastyrði login; samanb: seint læknast, Þ).
- forvitinn vill allt vita nema sína eigin vömm.
- framkæmb fylgtr frami og gæfa.
- fridleikur veitir augunum glabning, en þýngjunni litla sabn-
ing; sbr. fridleikurinn kann að fylla augum, enn ekki
þýngurinn, Þ).
- fridur er sjáður svanni.
- fridurinn teður tón og eingi.
- fræddur er hver fregnar, Parcevals s.
- full er frændarögur, Smf. 5. bd. blf. 15; sbr. bornir frændur
skulu bindast bræði.
- fylgist að furtur og hnakkí.
- fyrnist sorg þá frá lídur.
- fyr á gömlum uranum að bæsa, enn kálfinum, Smf. 6ta
bd. blf. 23. (fyr skal bæsa kálfinum, eun, o. s. frv. Þ).
- fýrra verkid vinnur hið seinna.
- fýrri er næring, enn fullur magi.
- fýrri er skuld fjegjofsum.
- fýrst réttfýnn, svo fjegjofull.
- fýrst skal frónum bera, þó má bord á vera (fullt skal fróm-
um, o. s. frv., Þ).
- fögur er kápa „frómleikans“, Gyllinljóð siera Þorgeirs,
12. er.

G.

- Gamlir búmenn bíla síst.
- gefid og aptur tekid er stólid
- geingin er gýgur (þ. e. trollkona = áma; þadan er ámu-
sótt = heimakoma) úr fæti, en harðsperra aptur komin.
- geltinn hundur glepsar síst.
- gerði er bezt að gjöra, Skinnb. A. M. i Ara bl. br. 188.
- gjörðu stráknun (skálkinun) bezt, hann launar þér vest.
- glada hjartad göðu spáir.
- glób er gloggffigna (?); aðrir: gloggffignastur (glædur er
gloggffignastur (?), Lýflings þáttur.

glæpur er gestfoma ef gjörift i nokkub, Atlamál en græn-
lenzku 32. er. Rast's útg.

glöggur reifningur gjörir góða vináttu (góður reifningsstap-
ur gjörir góðan kompanastap, P).

gób íþrótt er gulli betri.

gób læg aptra mörgum illt að gjöra.

góðan varning vantar sjaldan kaupanda.

gott á físturinn, hann má drekka þegar hann vill, sagði
brykkjurúturinn.

gott að gjöra er aldreif offeint.

gott barn kveður góða visu; sjá P. bls. 123, 2 línu.

gott bæmi er á við góða ræðu.

gott er að eiga góðan að.

gott er að elda gömlum við.

gott er að þafa barn til blóra (gott er barn til blóra, P).

gott er að vera við góða sáttur (gott er við fróma að for-
líkast, P).

gott er allt við góða að skipta.

gott er geingnu að hrósa; sbr. Snjársljóð.

gott er góðu að mata, D.

gott er það jafnan að gefa betri raun, enn margur ætlar,
Grettis. f. 96 f. bls. 260.

gott er þeim, sem geb þesur glatt; sbr. fátt er þeim ei kenna-
ir sorg.

gott kemur albin af góðum víði, Parcevals f.

gott verk gefur góða raun, Ritlingarekstur.

gub krefur ei meira, enn hann gefur.

gub ræður sókn og sigri, Fmsf. 7, 155.

gubðeingill innanhúsa, háðjofull heima.

gulli betra er gofugt nafn, Ritlingarekstur.

gæfa fylgir góbri nennu.

H.

Hagnýtni drýgir litla muni.

Hálft ef hundi býður, heilt ef manni býður.

Hált er heimæ glisib.

- þalur er heima hver, *Sáfamál 37. er.*
 þamingjan ferðast heiman, og þittir þann hún vill.
 þart er hrafn's brjóstid.
 þátt hlakka ernir yfir hræfcingi (hræfningi, Þ).
 þátt hugæar heimskan úr hófi.
 þesnd dregur illa sættir saman.
 þesnd egneur til þesnda.
 þeimst er heima alid barn; sjá: heimstur er heima alinn
 sonur, Þ).
 heimstur hurdu stéllir.
 heimstur lær spóninn, en lepur sjálfur.
 heimstur lætur á glisi ginnast.
 hendir seinn hvatan, *Odysseifsdrápa 8da vól.*
 hjálpi mjer gud, ekki þursti jeg gat (*síðara hlutanum sleppir Þ*).
 hósssemi er heilsu bezt.
 hollari (betri) er hauststurdur, en horsturdur.
 hollari eru (hverjum) sannindi beist, en sætar lygar.
 hollt (gott, *Bodsr.*) er heilum vagni heim að aka, *Bryn-*
júlfur byssup í athugagr. við Saxo.
 horfid er tafmarkid, þá hófsins misfir.
 horfir nistur fis í flest.
 hugvitid er hverju láni betra.
 hundstúngan grædir, en kattartúngan særir.
 húsbóndans auga vinnur hjúanna hálfu verk.
 hvað skal blindum bók?
 hvað skal þeim að búa, sem öll hjú hata?
 hvað stobar full kista of kofski geymir lyklanna?
 hvar skal óbodinn sitja?
 hver annan vill ofan ríða fellur tíðum sjálfur úr sæbli.
 hver er auðgari, enn hann þykist, *S. Ans Bogsvægis í S.*
II. s. 2. ld. blf. 359. (Margur er ríðari enn hann
 þykist, Þ).
 hver er svo kvaddur, sem hann er klæddur.
 hver er við sína heimskuna bundinn (sinn er við hverja heimsk-
 una bundinn, Þ).

ver fær sig reyndan, sem mikid þefur við heiminn að skipta (seinni hlutanum sleppir Þ).

ver þefur eyf, sem af öðrum dregur, Grettis s. 33. kap. bls. 102, en í Harbarðs ljóðum 21ta er. stendur: það þefur eit, er af annari þefur.

ver þefur sín að binda sár.

ver þefur sína byrði að bera.

ver þefur sitt að lita (lofa) lán (hver þefur sitt lán að lita (aðrir: lýta).

ver maður lifir að munum sínum, Oddrúnar grátur 32. er.

ver kvædur sinnar þurstar, Þekjuríma (kvædur hver, o. s. frv., Bodsrit.)

ver metur sig mest, þá litlu er að skipta.

ver sem glettist við gífkinn, hann fær af honum hníkkinn.

ver sem hygginn vill vera, hlýtur fyrst okid að bera.

ver veggur vinnur upp sína mólð.

ver veit hverju sleppir, en ekki hvað hann hreppir (þef eg mikid, hvað eg hreppi veit eg ei, Þ.)

ver verður sínum forlogum að fylgja; sbr. sögu Vemundar Fögurs bls. 248.

ver vill halda sínu.

ver vill sitt fyllist.

ver yfirsjón þefur sinn hala.

ver ætlar annan eptir sjer.

verju beini verður að fylgja nokkud.

verjum bergur nokkud, sem eigi er feigur, Fóstbræðra s. í Grøn. s. N. 2. bd. bls. 372.

verjum er sárt til sinna Ljóðabók J. Þorlákssonar 2. bd. bls. 197. Hverjum er sinn sár, Þ).

verjum lætur sitt lag bezt.

vern dregur í sína ætt, Parcevals s.

vert mál er eptir því, sem það er virt (= svo er hvert mál, sem það er virt, Bodsrit).

hvert verk losar sig sjálfst.

hvilast býður unnid verk.

hygginn er sá, sem lætur sér annars viti að varnadi, *Ujálá*

13. f. blf. 23.

hyggja ræða heptir strid, *Ritlingarekstur*.

hyggni greidur heidri veg.

hægra er að finna að, enn gjöra betur.

hægra er að tala tölf jökla, enn gánga einn.

hægra er að virðast góður, enn vera það.

hægt er að venjast ófridri ásjónu.

hætt er þeim við falli, sem hætt hreykist.

hæverska er hyggins einkenni

höfnun ástar hatur sveikir.

hönd (þ. e. þjófs) skal í höfi stytta, *Smsf. 5. bd. blf. 42*

í viðu.

I.

Þ fjórða sinni er fullreynt.

í saurugu kerri spillist góður drykkur.

í sæng skal sveingd þola (í hvílu er skást húngur að þola, Þ)

ill er þeim einvera, sem yfir illu býr.

illa eldist sviplýndra vinátta.

illa gefst opt of=dinræfni barna, D.

illa gyllist gull með eyri, *Ritlingarekstur*.

illa rekur illvilji annars erindi.

illa skartar heimskan heima, hálfu ver utanhúfs.

illa skartar stornugt lin, *Ritlingarekstur*. (Ekki er skar

ad stornugu lini, Þ).

illa veitist það með óvilja er gjort.

illir kvíða endurgjaldi.

illt er að binda vináttu við illa ræmban.

illt er að eiga eptirkaup hjá skuldseigum.

illt er að ginna gamlan ref.

illt er að halda til þess smámununum, að maður tyni stórum

illt er að hepta (þ. e. stemma stigu fyrir) heimfúsan klár.

- It er að fenna afgömlum, *Ritlingarekstur*.
 It er að ljá það annar á.
 It er að sturla grátid geg, *Ritlingarekstur*.
 It er að veita það öðrum, sem ófrjálst er.
 It er að vera uppá aðra kominn.
 It er betra enn ekki (= betra er illt, enn ekki þar, *Þodsr*).
 It er illan að síða.
 It er ragan að eggja í snarpri orustu, *Bráfumál* 22 er.
 It er sofanda manni og sjúkum að trúá.
 It er tvífattum að trúá, *D*.
 It er við býran að deila, *D*.
 It er við þamingju að etja.
 It er vísu von að kaupa (úr vísu, *P*), s. *Grólfs Gaut-
reksf*. 1. k. bls. 60. í *F*. *V*. s. 3. bd.
 It er þeim að fara í stóg, er hræðist hvern faufinn.
 It er þeim með boga, sem ekki kann upp að toga (hvað skal
þeim með boga, sem o. s. frv. *Þodsr*).
 It hefst af illum.
 It hlýzt af illum, *Grettis* s. 36. k. bls. 113.
 It kaup er að taka glæp við miklu happi; sbr. þátt *Þorst*.
Stángerhöggs.
 Illum gjörir (geymir, *Þodsr*) ef ekki nýtur.
 Illum hvopti (hvolpi, *P*) mælir einginnu gott.
 Illur jafnan ills á von (illur á jafnan ills von, *P*).

J.

- Jafnan er hálfsegð sagan ef einn segir frá, *Grettis* s. 48.
 k. bls. 121. (Hálfsegð er saga, o. s. frv., *P*)
 Jafnan eru margir að frændsemi, *Íslendinga* s. (útg. 1829)
 1. bd. bls. 145.
 Jafnan heyrift ei, sem er, *Grettis* s. 96. k. bls. 166.
 Jafnt er þá finnhestur er gölbinn kjaptshoggi, *Stafrofskver*
P. *Gudjóns*sonar.

K.

Kalt skal við kalid leggja.

kátt er þeim ei kennir sorg, Stafrofsk. Þ. Gudjónssonar
koma má sinu fram, þó hægt fari af stad.

kornid fyllir (skal fylla, Þ.) mælirinn.

kveinka sjer flestir, þá komid er inn úr skinninu.

köld ráð koma frá kaldrifjudum.

L.

Lagdur vegur er ljettfarnastur.

laglega fara litid má (opt má litid laglega fara, Þ).

lágðolud er tóm þýngja.

lánþingum er litla stund að fagna (= ekki er lán leingu
enn ljeb er, Þ).

lastmáll og kjasemáll sitja opt á bekk saman.

lastmálugur verður hverjum leidur.

laungum er hefningjarnt litid vit.

laungum slimir latur.

leikariinn dansar fyrir vinningnum (varningnum, Þ).

leingi glima lífir tveir.

leingi má ágæða.

leingi má ljett upp taka.

leingi styður hollur nágranni.

leingi má vont vesna.

leingi teygir kerling lopa.

leingi togast tveir eigingjarnir á.

ljett er að taka losord stórt fyrir litid bú, í óprentubu kvæð
eptir sjera Hallgrím Petursson.

lífa atkvæði lýða, Særdar s. 6. Kap. í vísu.

lífa villast lærdir menn.

litid bagar og litid lagar (litid lagar litid bagar Þ).

litid (lífid, Þ. rángt) er litlu skapi raun.

litid er lúnga í lóuþræls únga, þó er enn minna mannvitid
kvenna.

litid ertir (egnir) lundillan.

titid gagnar gaungumanni gofug ætt (öbruvísi Þ).
 titid geingur undan löburtmenninu.
 titid hugnast litla fólkinu.
 titid stoda orðin göb ef ekki er meira.
 titid stodar latan, þó laungum stöði verk sttt.
 titid stodar andur án yndis.
 titid stodar það, þó þyrin mjólki vel, ef hún fellir fótuna.
 titilþæg eru litlu börnin.

titla hrið stin hjartur málmur í mödugri hirzlu, **Sírdlög**
 27. kap.

titt er sá heill, er í augun verkir, **Sóstbræðrasaga** á stinn=
 böfarbroti.

titur gjöf til launa (= æ sjer gjöf til gjalda, Þ).

tittur er sá, sem ekki fylgir landesíðnum (sá er lýttur, o. s.
 frv. Þ).

tæra (nema, og: það nema, Þ) börn það á bæ er titt.

M.

Matlegur hröður er eingum ofgöður (forþjentur, o. s. frv., Þ).

man mýsla hvar mat sjer fann.

mangi (eingi) má við forlogum brjótast, **Vatnsdæla** í handriti.

margá á sjer Mammon þræla.

margan hefur flasíð fellt.

margan hefur limalángur lagab.

margan það sækir, er minnst varir, **Sólarljóð**, 8. er.

margar eru mannsæfirnar (mörg er mannsæfin), **Gyllini-**

fálmur sjera Þorgeirs Andrésónar 1. er.

margir eru ljúfari að lofordum, enn útlátum.

margir ómallegir gjalda eins illsku.

margir verða vassir í einángerinu, þótt lítt sjæu vassir þessa á

milli, **Eyrbyggja** s. 18. kap. bls. 60.

margð fer sá á mis, er á morgna sefur (margt hefur sá minna,

er á morgna sefur, Þ).

margt ber málugum á góma.

margt er á að minnast, þá málvinir finnast.

- margt er betur átt, enn óskad.
 margt er glisib i mángarans búð (margt er fagurt i kaupmanns búðinni, Þ).
 margt er líft með þeim, sem góðir þykjast, Grettis s. 45. kap. bls. 119.
 margt er það, sem i þokunni býr (það er svo margt, o. s. frv., Þ).
 margt er það, sem þorfrina þjáir, Sigurdar kvíða Sundingsbana önnur 10da er.
 margt fer ódrúsi, enn áhorfist (enn ætlad er, Þ).
 margt finna seppar i sorphaugum.
 margt geingur (fer, Þ) ver, enn varir, Háfamał, 40. er.
 margt kann auga eitt að greina, Snjársljóð.
 margt kemur upp þá hjúin deila.
 margt má (kann, Þodsrit) heilan hindra.
 margur á orð i annars fari.
 margur berst á, sem effert á.
 margur dregst með (hesur) djúpa und, þó dult fari.
 margur er feigs vobinn.
 margur er ills auki.
 margur er ills ótti (margt óttast hinn seki, og samvizk illi, Þ).
 margur er skáld þó hann yrki effi.
 margur gefst upp á midri leib (margir eru þreyttir, o. s. frv., Þ).
 margur girnist margo, sem hann þarf þó effi.
 margur gjörir ei af því illt að hann getur það effi (margur au hindrar, og s. frv. Þ).
 margur gjörir litid úr því, sem honum er effi lagid.
 margur gjörir ráð fyrir (kvídir, Þodsrit) þeim begi, sem effi kemur yfir hann.
 margur gleðst við vel kvéðin orð (hver gleðst, o. s. frv. Þodsrit).
 margur gyllir, þó grátt sé undir.
 margur hesur laung hlaup, en litid kaup.
 margur hvatti exi sína, en hoggur þó effi.
 margur kafnar undir nafni.

- margur ljær hólbi lausan taum, þó leynt fari (litid á veri).
- margur rjettir við úr litlum vonum.
- margur sigrast af mjúkri bæn.
- margur skipast vel við góðan bíning, *Sms.* 6. bd. bls, 208.
- margur sparar sitt, en niðist á annara.
- margur talar dánumannlega, en breytir sem bófi.
- margur talar litla stund, og idrast eptir leingi.
- margur tók í mein sjer, en sekk vanþókk til launa.
- margur tók við mótunni en misti frelsid (margur tók við gáf-
unni, o. s. frv, *Bodsrít*).
- margur verður feiginn að nýta það seinna, sem hann áður
kastadi.
- margur verður svifinn í sæti, en síður á sæti.
- markar sveill í midgöu.
- maturinn er fyrir öllu (= matur er manns megin), Zur
Grobbians ríma.
- með ráðum verður rýmbur frá sjer lagi, *D*.
- meðalhóstið er marghæfast.
- mein er þeim, sem í myrkur rata.
- meira vinnur bygginn með ráðum, enn ákafa.
- meira vinnur vit, enn strid.
- mennt er betri, enn mikid sje.
- mest bylur í tómrí tunnu (í tómun ilátum bylur mest, *P*).
- mest vilja mannleysingjar stakka, *D*.
- miðvikudagur er einn um vedur.
- mikid er konungsríkið, og mikil er konungs gipta, saga *Uns*
Bogsveigis í *Sms.* 2. bd. bls. 354 (mikid er kon-
ungs ríki *P*).
- mikid er til ábatans (fyrir ábatann) unnid, kvæði sjera
St. í *Vallanesi*.
- mikid kennir vaninn, *Parcevals* s.
- miklu veldur sæðingin, meira uppfóstrid.
- misjafnir eru blinda manns bitar, *S*.
- miskipt er manna láni (aðrir: gæfu láni) = ekki er lánid allra.
- mitt var það, en ekki þitt, kvæð bófi, greip annars pening af gólfi.

mjúkt andsvar mýkir reidi.

móðir dylur barnsins bresti (þar af þróast lestir, bæta sumir
við).

mýkist flest, sem margbeygt er (opt beygt verður um sibir mjúkt, Þ).
mætur er fridleikur ef mannkostir fylgja.

mörg er mannsæfin.

mörgum gjörir mælgín (sín mælgí) skemb.

mörgum stýzt þó stír sje (stýzt þó stír sjeu, Þodsrit).

mörgum þýkir maturinn göður, þó hann sniki ekki.

N.

Námib vill til náttúrunnar snúa, D.

neyð kennir nýtni.

njóta skal fjarins meðan kostur er, Smf. 6. bb. blf. 15.

nóg er til þá neitinn lofar.

nú er það af, sem áður var (sjá: af er það, o. s. frv).

nær vlið geingur inn (þegar vinið geingur inn, Þodsrit)
geingur vitid út.

nærri er vöð ef illa vill til.

O.

Obrjúgur verður útbörinn eyrir.

ofdrykkja er illur ráðgjafi.

ofueytzla er eldur fjármuna, D.

ostæki (þ. e. ostak) hnekkir asli.

óhöf elur fjárplóg.

ókenndur varningur fyrir margan sje (ófunnugur, o. s. frv.
Þodsrit)

ónenning ber orbyrgð á baki, en álas fyrir brjósti.

ónenning er undirrót til klækja.

opt af neista bálid brann, Gyllinisálmur sjera Þorgeirs
Andresarsonar.

opt aslagar illur vani góða náttúru.

opt bendir efi fyrir illum ásetningi.

opt blekkir orðslægur einfalðan.

- opt breytir litid atvíf laungu áformi.
- opt brjótast með þeim barnórar, sem saman eiga að búa
- opt drepa ill þami óstyrkva dygd.
- opt dylst vízta undir vondri kápu.
- opt er bíðill (þjófur) seint á ferð, 2. *Stelluríma* 13. er.
- opt er bófinn ófeilinn.
- opt er dulur undir bókkum felði.
- opt er elskan amalynd.
- opt er fen í föggu eingi.
- opt er gáta lýgi næst, *Tý Sjelagstit* 4. ár, bls. 113.
- opt er göður 'gjafalitill.
- opt er í hirdsolum óheill lýður.
- opt er innan fridur utan ljótur.
- opt er í vondum steidum vænt sverð.
- opt er lágur sels hægur (lágur sels er opt hægur, P).
- opt er lygd í farandfonu (förufonu) ferð.
- opt er lotum illt í sæti, þá eitthvad þarf að fara.
- opt er málsnjall miðlungi sannordur (ödruvísi P).
- opt er mjór stofn mikillar gæfu (ödruvísi P).
- opt er morgunhlátur aptans grátur.
- opt er munadur ótta blandinn.
- opt er ragn (illmæli, P.) í þræls reidi.
- opt er, refur í raubum hárum (þ. e. opt eru raubhærdur menn reflyndir). *Skinnb. U. M.* í 4ra bl. br.
- opt er sá dómhardur, sem dómvald ei ber.
- opt er sjálfum vjel verst, *Stafrofskver P. Gudjónssoner.*
- opt er slinni slippiseingur. Slinninn er opt, og s. frv. og:
opt er þrællinn bæði slisinn og slippiseingur, P.
- opt er snaudur vinur aubgum betri.
- opt er snotur (vitur maður, P.) seint til svars.
- opt er sultur í sjálfræði.
- opt er það gott, sem ekki er samlikt (opt kann það gott að vera, sem, o. s. frv. P).
- opt er orsnaud kona aubmanns þryði.
- opt eru aubþúar aubnultlir, *Syndulufjód* hin yngri.

- opt eru augu innra manns spegill.
- opt eru gísín hin gomlu fer.
- opt eru vassar hendur undir vargöbelgi, Brynjólfur byst-
up i athugagr. við Saxo.
- opt fer bending undan hegning (straffi, P).
- opt ferst illur með illum.
- opt fær ill byrjun góðan enda, Ev. Sigurðar Petursson-
ar bls. 174.
- opt fær sá knesig, sem knárri er (opt fær sá sterkari knesig
fyrir þeim veikari, P).
- opt fær sá um síðir gott undanþald, sem leingi á erfitt
móti, Skipreiðasálmur sjera Þorgeirs Andrésar-
sonar, 59da er.
- opt gefur óverðum happ.
- opt geingur audur fyrir mannkostum.
- opt gjörir kaupskapur vina starð i vináttuna (opt gjörir vin-
anna kaupskapur, o. s. frv., P).
- opt gráta konur það á annari stundu, er þær eggja á annari
sbr. Þátt Þorst. Stángarhöggs.
- opt grær gott i grennd við illt.
- opt hafa herrar óbygga (misjafna, P.) þjóna.
- opt hafa hundar það, er hafna sésunautar.
- opt hafa lofleg dæmi litla fylgd.
- opt hlotnast hundi, það hjúum er atlad.
- opt hlær heimskur að hugsun sinni.
- opt ilmar eitruð rót (opt er eitradur ávörtur ilmandi, P).
- opt kemst sá i krappan dans, sem ekki leitar fyrir sjer.
- opt kemur litil gjöf sjer vel, Odysseifs dr. 6ta bóf bls. 25
- opt kemur ofstopa hnekkng.
- opt kemur óvörum (aðrir: óvæntum) happ.
- opt kemur snikinn þá etíð er.
- opt liggur dygd i dupti, þá losturinn hreykir hátt.
- opt ljúgast lausingja heit.
- opt lofar læknirinn heilsunni, hún er þó ekki i hans valdi.
- opt má að líði verða, þó litill sje.

- opt má af máli þekfja manninn, hver helzt hann er (opt má af máli kenna hver madurinn er, P).
- opt mælir sá sjálfum sjer óvirðing, sem öðrum niðrar.
- opt mætir þrettur þretti.
- opt óttast ragur ófyrirsynju.
- opt rekast rikismanna reigingar í rirðar hnipur.
- opt ribur sá seint úr hladi, er snemma bindur sporana, kvæði sjera Steffáns í Vallanesi bls. 35. Sá ribur seint úr hladi, P.
- opt rædur veldi meira, enn rjettindi.
- opt slgrar lángr strid strákslund.
- opt flammast affpreingi ættar sinnar.
- opt sparir leidum þats þesur ljúfum hugað, Sáfamál 40ta er.
- opt spillir litil stund laungu erfídi.
- opt sprettur löstur af lofi.
- opt steypir það mörgum, þá stórir tveir deila (opt gylðir það margra velferð, þegar, o. s. frv. P).
- opt sýtir sá æfi er aldreigi niðir, Krákumál, S. 17. s. 1ta hb. bls. 308.
- opt tæla hygginn tviræð orð.
- opt vada óforsjálir í háskann.
- opt vantar þann viljann, sem esuin þesur nóg (opt kann að vanta, o. s. frv. P).
- opt vegnar vöndum þezt.
- opt verða eptirlætisbörn ættarstæmm.
- opt verður af litlu esni laung deila.
- opt verður af litlum uppstökum mikill affpreingur.
- opt verður monnum ein stund at seinum, Sarmisól, 41ta er.
- opt verður offuemmm ráðagjörð að útideysu.
- opt verður óverðum tillt í tignarsæti.
- opt verður sárhögg sigandi þesub.
- opt verður (opt fer, Þodærit) sá villur, er geta skal, Fóstbr. s. i Grönl. S. 17. 2 hb. bls. 372.
- opt verður stritt vald endamjött.
- opt verður vesæll að manni.

opt vitnast, sem ei varast.

optast er tungutrúr tíðindasár.

optast eru lastyrði login.

ósamheldi er eynda móðir.

óspart (ósfárt) er stykki af annars flykki.

óstobugt er úngra ráð.

ósvinnum koma eptirráðin (illa í hag, bæta sumir við). Ept-

ir á koma ósvinnum, o. s. frv. P.

ótimaverk ryður öðru sjer úr rúmi.

óttinn agar illan.

óttinn kvelur ágjarnan.

óttinn tvöfalðar alla hættu.

óvirt er auðfeingi, en óvirt torgæti.

ópakklæti er illa goldinn eyrir.

ópolinnæði gjörir vont enn verra.

P.

Þrettur og þúfi bjuggu í einum húki, Stafrofskver P.

Gudjónsfonar.

R.

Ráð er að taka hið minna, ef eigi fær hið meira, Sms. 6ta
bd. bls. 148.

rángfeingni gjörir rírd í húi (það ránkfeingna, o. s. frv. P).

ratar rógur þó rokkvið sje.

raun er raupi vífsari.

reidinn maður reisir gegn sjer marga þrætu, D.

reynslan er fyrir heilum hleif.

ríflundadur og ráðgjarn verða sjalðan á eitt fáttir.

ríkur fær þar rúm, sem fátækum er frávisað (hin ríki, o. s.
frv. P).

rógstungur reka fríð úr húsi (öðruvísi P).

S.

Sá á að byrja, sem best kvedur, Markólfs saga.

- Sá á ósigurinn vísan, sem hefur undan hättunni.
 Sá á þef (lykt, Þ.), sem fyrst finnur.
 Sá bætir ekki brók annars, sem berlaradur er sjálfur, (sá kann ekki að bæta br., o. s. frv. Bodsrit).
 Sá er dreingur, sem við geingur, (það er dreingur, sem við geingur, Þ).
 Sá er ekki lifur til þol að bera, sem ekki má bregða, s. Strólfis Gautreksf. i F. 17. s. 3ja bd. bls. 60, 1 f.
 Sá er ekki tunguspar, sem þyrnir um kálsöröfuna.
 Sá er eingi gílfur, sem ekki gíörir sig það (það er eingi gílfur nema hann gíöri sig það, Þ).
 Sá fer ekki sekur af þinginu, sem sjálfur sig dæmir (sem sjálfur á að dæma, Þ).
 Sá fer þezta hlutskiptid, sem heidurinn ber úr bitum.
 Sá fer opt naunt kaup, sem nóg hefur hlaup (sá fer naunt kaup, sem neyðist til að hlaupa, Þ).
 Sá hefur allt sitt, sem eingum midlar.
 Sá hefur annan undir, er á rædur, s. Str. Gautreksf. i F. 17. s. 3ja bd. bls. 64.
 Sá hefur ekki, sem ei hættir.
 Sá hefur sitt mál, sem þrástur er.
 Sá hlýtur eldinn skara, sem kalda vini vill verma (aðrir: marga vini vill verma).
 Sá kaupir flestan óþarfann, sem fæst hefur fyrir að gefa (aðrir: misfa).
 Sá kemur nógu snemma, sem heingdur verður við ljós.
 Sá lifir óhultastur, sem litils óskar.
 Sá nýtir flest, sem af fæstu hefur að taka.
 Sá nýtur nokkurs sauda sinna, sem ullarinnar nýtur.
 Sá sem kastar skarni á aðra, kámar sjálfan sig.
 Sá skal hyðingu valda, sem heimkastur er á þingi, Jón Olafson de cogn. spirituali.
 Sá veit, er reynir, en öreyndur tortryggir (sá veit gjörst, er reynir, Þ.) s. Magnúsar Þyjajarls bls. 368.

sá veit gjörst, sem reynir, *Grettisf.* 42. t. bls. 118. sá veit fleira, sem fleira prófar, P).

sá verður eingi barinn, sem húsbóndans skipan gjörir.

sá ætlar aðra göða, sem sjálfur er göður; sbr. kv. siera

Steffáns i Vallanesti bls. 22.

sameign gjörir tíðum sundurþykki

samt er strákur, þó stýri auð.

samt þýtur (sama þýtur, P.) i þeim skjá, sem gatib er á.

sannast hvar á sínum tíma.

sannleifurinn (sannindin eru) er sagna beztur.

sár eru synða gjöld.

sárt er að missa þess, sem mæðilega er aflað.

sein idran er sjalban göð.

seinna koma sumir dagar, en koma þó.

seint er að kenna föli viðdóm.

seint er að kenna til, þá komið er að hjartanu.

seint er að spara, þá bylur á botni.

seint er mann að reyna, *Ljósveitningaf.* bls. 46. Leingi skal manninn marka (reyna), P.

seint er um lánagan veg sönn tíðindi að spyrja, *Gylfa ginn-
ing, Rask's útg.* bls. 45.

seint fyllist staðkarls streppan.

seint gleymist það, sem leingi og vel er lært.

seint koma latir menn til verka sinna.

seint koma sælir, og koma þó.

seint reidist latur rúmi (seint mun latur rúmi reidast., P).

seint vagar fálffull fýr.

sem húsbóndinn er, svo eru hjúin.

sier hvar sjer aumra (sjerhvar, P. meiningarlaus).

sierhvar hefur sína tíð, kv. siera *Hallgr. Peturssonar* bls

233. „um frískinn's manns athæfi“.

sierhver þekkt af sínum verkum.

sierlíkir bezt saman búá, *Seimsspekingastóli.*

sjalban brestur óþrifna konu áhald.

sjalban beyja búrfonur (eða: búfonur) fyrir búrdyrum.

- jalban er bíð til batnadar.
- jalban er göður skyndiþvottur, (skyndiþvottur er, o. s. frv. Þ).
- jalban er ísing esst á sujó.
- jalban er lángevinnur laugardags þerrir.
- jalban er vindur í Ólundarkindum, eða Óljettum konum.
- jalban leyna augu, ef ann kona manni (augun ei leyna, o. s. frv. Þ.) adrir: ekki leyna augun, ef ann kona manni.
- jalban skilst að strákur og hnakki (líklega fiskhnakki).
- jalban vantar veganda vopn (sjalban brestur v. v. Þ).
- jalban þrýtur þrasa (þ. e. frumma) hjaptamátt, D.
- jalfbodib er gödum gesti.
- jalfrátt hjú sveltir bóndans bú.
- jalfum sjer trúir hver best, Arstit presta 1. árg. bls. 34.
- jalfur veit best hvar að honum freppir skórinu.
- jalntum er ekki um svánga menn.
- jaltt er hvað að hafa, fá og halda.
- jaltt er hvað ramleikur og ráðkænfa.
- jaltt er hvort gæfa og gjorfugleiki, Grettis f. 36. f. bls. 113.
- jaltt gebjast hverjum best.
- jaltt lag lætur hverjum best.
- jalmminnug er óþokkans þorf.
- jalmmisýni kannar stot, D, bls. 430.
- jalmmur er blæu briminn.
- jalmylt er hendi af höfði að vera.
- jalmm (stutt, Þ) er skipmanna reidi.
- jallegur etur slægs mat.
- jalmmáþæg eru börnin.
- jalmmenma gýtur göður vetur kálfi.
- jalmmorphaugar eru seppum kærir.
- jalmmparast tala spakir menn.
- jalmmparneytni og heilsa spyrðast vel.
- jalmmþónasmíða börn (spónasmídir, Þ) eiga opt vesta spæni.
- jalmmþurn fræðir spakan.
- jalmmþird eru gömlum stöðubeinin.
- jalmmþum vinátta er svikum næst.

sundurþykki er gæfugrand.

sundurþykkir sína gæfu lesta, D.

fúrt (seyrt) er lof i sjálfs munni.

svángur er sá, 'er eptir jetur.

sveingd kennir vargi að sækja bráð.

svinnur er sá, er sig kann, *Grasnkells* s. 3. kap.

svo er frágangurinn, sem fingurnir, er unnu.

svo er hver, sem hann vill, *Fóstbr.* s. i *Grönl.* v. M. 2.

bb. blf. 378.

svo er hver, sem heitir, *Fóstbr.* s. á *skinnbókarbr.*

svo er hver virtur, sem hann er girtur.

svo ferst hvað, sem feingid er.

svo geingur hverjum, sem hann er göður til.

svo hjálpast býr, sem birnir.

svo leingi lærir, sem lifir.

svo lýtir heimskan minnst, að hún hafi sig sem minnst frammi.

svo má einn ljúga, að niu hángi.

svo má hvert ker fylla, að út af flói (hvert ker kann að

verða svo fullt, að, o. s. frv., P).

svo minskar rausn, sem munir þverra.

svo misstjóst öldrudum, sem úngum.

svo sjá augun bezt, að hendurnar halbi á.

svo skartar hárid bezt, að höfðinu fylgi eitthvað meira.

synd kemur með hlátri, en fer með gráti.

syndu manninn, en ekki matkerid.

syndum vjer fískarnir, segja hornsilin.

sæt er synða ást, *Lyslings* þ.

sætt er allt, sem sjálfum líkar.

T.

Lifur tvær um eitt bein, og þifur tvær um einn svein, verða

sjaldan samlyndar í þeirri grein (hundar tvær, o. s.

frv., P).

til frægðar skal konung hafa meira enn til lánglífis, *Smsf.*

7, 73.

Íl hófs er bezt að búa, s. Asmundar Fappabana bls. 465, Rafns útg.

Íl litils er að bera vatn á flettiun.

Orgætir eru tryggir vínir, Rórmaks s. í víðu.

Raud verður hönd af venju, Harms. 42. er.

Rautt á turrinn trúan þjón.

Ræir eru í hættu hverri, Rjalnesinga s. 10. Kap. adrir: tvent er í hættu hverri

Renn (tvö, Bodsrit) eru hófin, og ratar heimstur hvorugt.

Rennar eru tíðir (tvennir eru tímar), adrir bæta við: þó miðjafnir sjeu.

U.

Ulf kennir illur hirðir.

Ungbörn og gamalmenni geyma sjalðan leingi garð (þ. e. firkjugarð).

Uppgjof er einhver beztá hefnd.

Utlengt tunga hefur í för með sjer útlenda síði.

Utlengt óhóf bitur vest.

V.

Valt er firða sjer.

Valt er stjól í vandræðum, D.

Valt er víslund að trúá, D.

Vandaminnna er að vera í heimahúsum, enn hirðsolum.

Vandi er hófs að gæta í velgeingninni.

Vandsjed er hvað við tekur, ef víðu sleppir.

Vandsjen er hverjum annars sæla, D.

Vandsjenir eru margir, Grettis s. 70. Kap. bls. 142.

Vandt er að sjá hvar sæls manns efni situr.

Vandt er úr vöndu að ráða Grafnkells s. Freysgoda bls. 33; sjá Bodsrit.

Vandt er velbodnu að neita; sjá P. bls. 345.

Vandt er tveimur herrum að þjóna, og vera báðum trúir.

Udrir: Það er ekki gott að þjóna tveimur herrum.

- varat (þ. e. ei var) af voru fleikt, af þvoru, Þorf. f. Karls-
efnis i Gronl. S. M.
- veit hygginn hvað við sitt hæfi er, D.
- veittu láni verður hver að bita, Þingildiktur.
- vel er þess gætt, sem gættinn geymir.
- veldur ei (ekki veldur, P) sá varir (þó ver fari, bæta sumir
við), Ritlingarekstur.
- venja má villubýr, en ei vonda konu (margur temur villubýr
en ei vonda konu, P).
- venst aumur vosi.
- verður hver það verða skal (rángt i P. blf. 349).
- verður það er varir og ekki varir, Grettis f. 16. f. blf. 91
- verkin lýsa hverjum best, 4. Stellur. 47. er.
- verri er floum, enn fladi.
- vertu sem flestir, þá vita þig flestir.
- við heilt er best að búa, Tólvæði.
- viða fær vel kynntur náttstad.
- vif er vers yndi, Ljóðabók Jóns Þorlákssonar.
- viljann er að virða, þó vanti máttinn.
- vin skal til vinar drekka, Sturl. 10. þ. blf. 17.
- vinar skal i þors neyta, Íslendinga f. 1. bd. blf. 271
sbr. Fmsf. 8. bd. blf. 399. I þors skal vinar neyta, P
- vindur er tornæmastur (þ. e. illt er' að ná honum), Lýfl
íngs þ.
- vinna er góð við fátækt.
- vinna er lasta vörn.
- vinna gjörir veran svefn.
- vinna i æsku veitir hvíld i elli.
- vinur er sá i vanda reynist (aðrir: i raun reynist). Það er
vinur, sem vel i vanda reynist, Bodsrit).
- vinur er sá (sá er vinur, P) til vamma segir.
- vinur þegar þú vilt mér nokkud, en þræll þegar þú þarf
min ekki.
- vinnur mér vanda sinn.
- visast er það i hendi þessur.

vitpyrring og lösti eru ofdrykkju börn.

þólar hún freþja ef kylur i nogl.

þvön er líðenda lyf.

þvönd samþizka er vesta þvol

þvöndt er vinalaust land.

þvöndt hjú vanar bóndans bú.

þvöndt þlýzt af völdugra deilu.

þvöndur er hálsmánadar strákurinn, en verri vífu stelpán.

þvösi venst vesæll maður, Urssrit presta, 1. árg. blf. 48 =

venst aumur vösi.

þvölt eru einatt völdin há, Gylliniljóð sjera Þorgeirs And-
resarsonar 20. er.

Y.

Þfirbætur liggja til alls; aðrir: bót liggur til alls.

Þymsir verða undan að láta.

Þ.

Þá er hart i ári, þegar einn hrafninn þoggur annars augu ut.

Þá er illa feypt, ef annarhver þreppir skada.

Þá er þögn þarsleg, er munnurinn vill mæla illt (vödru-
vizi, Þ).

Þá eru vetrar þorkur úti, þegar spóinn vellir graut, Sjel. X.
14. bd. blf. 155, „um mannsækkun af hallæri.“

Það á ekki saman tvöfalður (slægur, Þodssrit), og einfalður.

Það bætir á stömmina að bita af henni þöfubid.

Það einum er gjört til þegningar, er öðrum gjört til varúðar.

Það er ekki (sá er einginn, Þ) óláns maður, sem einginn þef-
ur ólán af.

Það er ekki bókin, sem lærdan gjörir, heldur bókin.

Það er ekki gott að sleppa sledanum framfyrir eykina (það
er illt, v. s. frv., Þ).

Það er ekki gott (illt er, Þ) að vera bæði ger og matvandur.

Það er ekki gott að þjóna tveimur herrum.

það er ekki heiglum hent, að eiga við hann þessa (síðar
hlutanum sleppir Þ)

það er góðra síður, að leggja saubinn niður.

það er hverjum lánmínugast, sem hann lærir af skada sínum

það er hverjum tamast, sem í æfnum er numid. *Grettis* f
83. kap. blf. 150.

það er hvers balður (þ. e. mæða), sem hann ber.

það er litid sem hundstúngan finnur ekki.

það er litid þarfa tal að gífra um geitar hárid.

það er litill mannskapur að leggjast á litilmagnann.

það er mikid mein að þafa lánan heim (þ. e. illt er óyndi
lánan = laungun), *fb. N. N. 4. bl. br. 167.*

það er ójafn leikur, þá stormur glimir við sátu (strá) D.

það er seint að segja amen, þegar allir djáfnarnir eru þagn
aðir.

það er sjalban gott skáld, sem gamalt kvædur.

það er veslum fróun að vita annan í kvölinni með sjer.

það er þjófsins verja að ljúga og sverja.

það finnst í laup, sem illa er táid.

það kemur aldrei ofsnemma, sem eptir er þráð.

það man leingi, sem fyrst lærir.

það skal á þrjót (þjót, Þ) þorna, sem á þræl vöknar. *Udr*
ir: það skal í þey þorna, sem á þjó vöknar.

það skal leyfa, sem lidid er, þ. *Sam. Aslákss. 8. kap.*

það skal úngur lera, sem gamlan má næra (sem gamall vil
þafa, Þ).

það skylbi úngur fremja, er gömlum ber að halda; *fb.*
Sarins. 42. er.

það svifur (prettar, Þ) margan að kaupa ósjeð.

- það verður að segja svo hverja sögu, sem hún geingur.
- það verður hver að bera, sem ekki kann að breytast, Fv. sjera St. í Vallanesi 139. blf. — það sem verður að vera, viljugur skal hver bera, Þ)
- það verður hver, sem hann er ætladur til.
- það verður mörgu sinni, er minnst varir, Bráfumál í F. 17. s. 1. bd. blf. 282; sbr. margan hendir það, er minnst varir, Orkn. s. blf. 82, og Þ).
- það verður vondt um síðir, sem vesnanda fer.
- það vinnst opt með blidu, sem ekki sæst með stridu.
- það hlfrar allt, sem af úlfí er komid.
- þaðan er jafnan vífings von, sem vífingurinn býr, Fv. sjera St. í Vallanesi blf. 148.
- þagmælska er þarfleg eign.
- þangab fýsir elstugann, sem unnustan er.
- þangab leitar ástin, sem audurinn er fyrir.
- þangab sækir klárinn mest (þangab er klárinn fúsastur, Þ), sem hann er kvaldastur, Þrvarodds s. í F. 17. s. 2. bd. blf. 252.
- þann er gott að fræða, sem sjálfur vill læra.
- þann er hægt að verja, sem einginn vill berjja.
- þann má ei kesa, sem gud vill hefja, Þ. Semings Asláks-sonar, 7. kap. þann er ei hægt að kesa, sem kristur vill hefja, Þ)
- þar er ekki von á göðu, sem tvær tungur eru í einu höfði.
- þar er gott að koma, sem öll hjú fagna.
- þar er litid til vits að taka, sem konur eru, Þ. Þorsteins Stángarhöggs.
- þar er margt að varaft, sem margt er um.

þar er mjer úlfs von, er ek eyrun sjel, *Safnismál* 35. er. og

þaðan i *Volsunga s.*, i *S. N. s.* 1. bb. bls. 164.

þar er sjaldan þurt, sem þursarnir sitja.

þar fær óhamingja inni, sem ósamheldni er húsráðandi.

þar gætir meir misþirsins, sem minna er fyrir.

þar klappar margur á, sem hann vill eitthvad út fá.

þar sem kotturinn er hvitur, þángad á skinnarinn eriundi.

þar sem kotturinn kemur inn höfðinu, þar kemst hann allur.

þegar ein báran ris er önnur vis = aldrei er ein bára stof.

þegar flisid á til að vilja er hægt að fótbrotna á sljettum vegi.

þeigir þegar þjófanna er getid.

þeim lyndir vest, sem lifastir eru.

þeim verður sjaldan gott til granna, sem glösa mikid af sjálf
sins frægdum, *Grobbíansr.*

þeim þykir minkun að læra, sem minkun þykir að spyrja.

þeir láta mest yfir sjer, sem minnstir eru mennirnir.

þess er (verður, Þ) getid, sem gjort er.

þjokkva skal hræslun við með þrasi, *Smsf.* 6. bb. bls. 39 =

þjetta skal háfan við með þrasi.

þrisvar var allt reynt forðum, *Grettis.* s. 96. kap. bls. 160.

(sfr. *Sturl.* 9. þátt bls. 253).

þung verða gamalla manna fell, þ. Þorst. *Bæjarmagns*

(Þ undir: þung er eptirreidin) aðrir: stírb verða, o. s.

frv.

þungur er þeigjandi röður; sjá Þ) bls. 413.

þunnt er það blöð, sem ekki er þykkra, enn vatn.

þvi meira sem eptir barninu er látid, þvi kenjöttara verður
ur það.

þvi skal barni bjóða, sem betur tekur við.

þvi skal úngur venjast, sem gamall skal fremja.

þykkt er það blóð, sem ekki rennur til skuldunnar.

þogn er heimstum hollust (best, Þ. adrir: hent), Ritlinga-
reftur.

Æ.

Æ kemur vit með vetri.

æ sjer til gylbis gjöf, Háfamál 148. er. (= æ sjer gjöf
til gjalda, Þ).

æsir óhegnt bæmi.

ætid dregur nokkud til þess, sem verða vill.

ætid hefur idjumadurinn nóg að vinna.

Ö.

Öfund fylgir orðstir gödum.

Öl er alda rögur, Háfamál.

Ölfaung forðast fátæks gaung, Stafrofskver Þ. Gudjóns-
sonar.

Öllu eru verk til einhvers gjörð, 3. Grobbiansríma.

Öllu jafn birta upp um síðir.

Öllu velgeingni eitthvad hefur til meina, D.

Öllum er batinn bodinn.

Öllum er sjöfáng sameiginlegt (allir eiga sjöfaung saman, Þ).

Öllum kemur elli á fuc; sbr. Gylfaginning 47.

Örbyrgd kennir illum flæki.

Örlátur audlaus er sem kappi vopnlaus.

Örverpi er jafnan í ætt hverri.

P r e n t v i l l u r

i hinum fyrra viðbæti íslenskra málshátta, 1843.

- Blf. 21. línu 31, viðs fyrir vígð.
 — 22. — 12, bykli — byrði.
 — 31. — 1, nudir — undir.
 — 33. — 5, kvöl — vól.
 — 37. — 24, meyu — megu.
 — 41. — 17, leifur — laukur.
 — 52. — 28, heima=
 kvinnum — heimahvinnum.

Málshátturinn í **Njólu**: myrk er ófarin gata, er líklega rjettari enn það, sem stendur í hinum fyrra viðbæti málsháttanna blf. 39, og tekid er úr sögu Jóns biskups helga: ókunnug er myrk gata; vandrötud verður blindum ókunnug gata hefur P. Fyrir það sem stendur á 12. blf. í sama viðbæti, og tekid er úr sögu Páls biskups: betri er sigandi ardur enn snúandi, veit jeg ekki nema rjettara væri: betri er sigandi ardur enn svífandi, nema ef snúandi getur verið hlutarheiti og merkt fljótur ábati.